

HORMAI JÓZSEF 85 ÉVES

(Budapest, 1941. augusztus 10.)

Operaénekes, magánénektanár, a Szent István Konzervatórium egykori tanszakvezetője.

[Életútinterjú Hormai József operaénekekessel | Szenthelyi Krisztián énekművész közreműködésével](#) (41:56)

[Aria of Bánk](#) (3:28)

[Verdi: Lombardok - Tercett \(Sudlik Mária, Hormai József, Gregor József\)](#) (8:07)

[Wagner: Die Meistersinger - Quintet \(Kukely, Hormai, Berczelly, Jász, Korcsmáros\)](#) (18:39)

Wagner: A nürnbergi mesterdalnokok - Jelenet és kvintett (3. felv.)

Eva: Kukely Júlia, Sachs: Berczelly István, Walther: Hormai József, Magdalene: Jász Klára,

David: Korcsmáros Péter

Vezényel: Mihály András

Magyar nyelvű felvétel

Főpróba, 1986

[Kálmán diák dala - Hormai József](#) (5:00)

[Decsi Ágnes és Hormai-Horváth József: Kálmán Imre - Kék csillagok](#) 3:49)

TAMINÓTÓL PARSIFALIG HORMAI JÓZSEF PÁLYARAJZA¹

Azt vallja: nem is olyan rossz „mindenesnek” lenni, jobb, mint „skatulyában” izzadni... Repertoárja igencsak gazdag: a mintegy félszáz szerepe között éppúgy megtalálható Belmonte, mint Herodes, Bánk bán és Loge, Stolzingi Walter és Faust, János vitéz és Grigorij, Parsifal és Eisenstein, megannyi Puccini- és Verdi-hős - minden, ami a lírai, a spinto és a hőstenor szerepkörben számottevő siker lehetőség. Amelyért többszörös energiával meg kellett küzdenie. S ugyanennyi küzdelem a nem hivatalos és hivatalos elismertetésért. (Ez utóbbi, egyetlen nívódíjtól eltekintve, valahogy elkerülte.)

– *Az Ön pályája sokban hasonlít B. Nagy Jánoséhoz, akivel együtt énekelt az Állami Népi Együttesben.*

– Valóban. Bő hat esztendőt töltöttem ebben a világjáró csapatban, pontosabban: abban a fantasztikusan erős „utazó tenor szólamban”, amelynek B. Nagy mellett Róka István, Kecskés Sándor is tagja volt. Elképzelheti, milyen volt, amikor megszólaltunk...

– *Hat év együttes megszólalás után következett az Operaház.*

– Akkoriban Szőnyi Ferenc volt az énekmesterem. Az egyik próbámra bejött Mikó András, meghallgatott és arra kért, hogy menjek fel a színpadra. A varázsfuvola képáriáját, valamint a Carmen virágáriáját énekeltem, majd ugyanezt megisméltette velem az Operaházban is... Utólag az a szóbeszéd járta, hogy Békés András a színházból kifelé menet figyelmeztette a portást: Ha ez a fiú ki akar menni, csukja be az ajtót. Akár így történt, akár nem, 1975 szeptemberétől szerződtek.

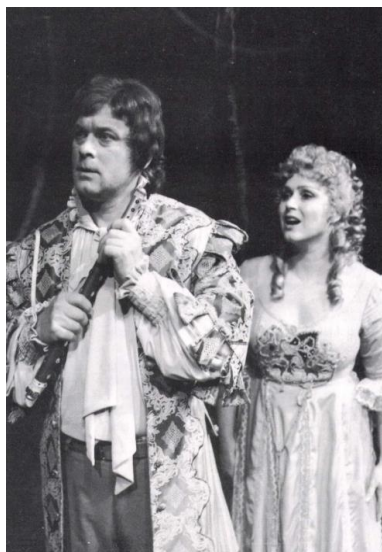
– *Kisebb szerepeit elég hamar, Tamino követte.*

– Álljunk meg egy pillanatra. A Fidelio Első foglyát Réti József utódjaként Simándy József mellett énekeltem. Bizony, remegett a lábam, úgy éreztem, az egész színpad, minden felelősségével rám nehezül, alatta pedig a művészi alázat leckéit tanulom. Alapos lecke volt Tamino előtt! Szerencsémre A varázsfuvola telve volt új beállókka, akkor mutatkozott be Polgár László Sarastro, Sudlik, Mária Pamina szerepében, továbbá a dirigens, Kovács János is először

---

¹ Operaélet 2000/1.

„találkozott” Mozart remekével... Mindez még az Operaház átépítése előtt történt. A kifogástalan akusztikájú színpadon szinte leheletfinom pianisszimókat tudtunk megszólaltatni. Nagy kár, hogy erről csak múlt időben beszélhetünk...

Tamino szerepében a Varázsfuvolásban

– *Taminója nemcsak a közönséget hódította meg, a kritika is elismeréssel fogadta. Dicsérték szép színű, technikailag kimunkált, nagy vivő erejű tenorját. Amit értetlenül fogadtak: elfogodott játékát.*

– A színjátszást én valóban a gyakorlatban tanultam meg. Ugyanis nem végeztem operatanszakot, nem állt mellettem vezérlő egyéniség, olyas valaki, aki tisztán és logikusan irányított volna a pályán, akinek a szavára bizton hallgathattam. Utólag látom: irtóztatóan nagy szükség lett volna rá...

– *Mit várt a pályától?*

– Elsőül azt, hogy énekelhesek. A karrierizmus gondolatban sem fogant meg bennem. Ma már tudom: nem okos így indulni a pályának. Az Operaház igénye szerint azt énekeltem, amit kiosztottak rám. Amolyan hézagpótló státust töltöttem be, azzal az érzülettel: naponta zuhatagot úsztatnak át velem. Nem akartam, nem is tudtam felvenni a versenyt azokkal, akik az operatanszakról (biztos belépőjeggyel) érkeztek-készültek majdani szerepkörükre. Egyszer próbáltam meg szerepet kérni: Don Josét, nem kaptam meg. Ez volt az utolsó próbálkozásom. Visszatekintve a pályámra: végül is elégedett lehetek.

– *Elégedettségéhez minden bizonnyal hozzájárultak a debreceni Csokonai Színház operatársulatánál töltött esztendőik is...*

– Az operaházi rekonstrukció ideje alatt kötöttem félállásos szerződést a színházzal. Debrecen emberként-művészként megbecsüléssel fogadott, a legszebb szerepeket énekelhettem: Radamest, Nemorinót, Rodolphe-ot, Faustot, Cavaradossit, nem utolsósorban három Erkel-opera főszerepét: Bánk bánt, Hunyadi Lászlót és Brankovics Györgyöt... De hogy ne legyen teljes az örömöm, arról az anyaszínházam gondoskodott. Egyik alkalommal veszélybe került a Bánk bán előadása, Debrecentől kértek kiségitést, akkor derült ki, hogy ott én, az Operaház tagja énekelem ezt a szerepet. Ugyanez megismétlődött a Fausttal is... Mindkét esetben belső beugróként mentettem meg az előadást.

Brankovics György szerepében

– *Térjünk, vissza 79-re, A walkür felújításának évére. A szokottnál is nagyobb várakozás előzte meg Siegmundját. Sokan, köztük kritikusok is, aggódtak, hogy meg tud-e felelni az újabb szerepkör váltásnak. Fölösleges volt az aggodalom. Emlékszem Várnai Péter megnyugvására: „A kísérlet kitűnően sikerült. Horváth Józsefben a lírikus Wagner-hősök énekesét találta meg a színház.” A váltást, évekkel később Fodor Géza is elismerőleg summázza: „Felszabadulva az alól a nyomás alól, hogy lírai vagy hőstenor szerepekben okvetlenül szépen kell énekelnie, valósággal kivirágzik vokális karakterizáló fantáziája és készsége. Olyan intenzitással és változatossággal dolgozza ki a figurát s olyan gazdag és izgalmas alakítást nyújt, amilyen még azt is meglepheti és felvillanyozhatja, aki valaha Siegmundját igazán értékelte. Hormai Logója kiváló alakítás, alighanem a legjobb az énekes eddigi pályáján.” A két minősítést mi mással toldhatnám meg: szöveg deklamációja is mintaszerű.*

Parsifalként a Kundry alakító Vári Zsuzsával

–Az alapokat Fábry Edit tanárnőtől tanultam meg. Rendkívüli hangsúlyt fektetett az érthető szövegkiejtésre. Ez nemcsak a hallgatóság miatt fontos, az énekesnek is biztonságot ad. Ha valaki jól frazíroz, intonálásban is biztonságosabbá teszi az énekest, másrészt érzelmi kifejezései is követhetőbbé válnak. Az éneklés nemcsak hangokból, egy-egy magas hang jó megszólaltatásából áll, az érzések tolmácsolását sem nélkülözheti, amin keresztül eljut a közönség szívéhez.

– *Az elmondottak nem választhatók külön a karmester, a rendező munkájától, igényességétől. Milyennek látja az ideális dirigens-rendező-énekeskapcsolatot?*

– Számomra ez okozza a legtöbb gondot. A művészember túlságosan is érzékeny. Ha fokozható, nálam az átlagosnál is döntőbb, hogy kivel dolgozom együtt. Van, aki mellett szárnyalok, van, aki mellett úgy érzem: végem van, beszorul a torkom... A karmesternek, a rendezőnek valahol pszichiáteri adottsággal is kell rendelkeznie. Nem tudom, ki mondta: a tenoristákkal úgy kell bánni, mint a hímes tojással. Valóban törekenyek vagyunk, de ez az érzékenység nem egyedül a tenoristák sajátja. Aki színpadra lép, annak sokfajta kíváncságnak kell megfelelnie. A kihívás a feladat összetettségéből fakad, ehhez a fizikain túl maximális idegi állapot szükségeltetik. A kritika általában az énekesen veri el a port, abban az esetben is, ha mondjuk a zenekarban valaki hamis hangot ad, ha a karmesteri felfogás nem egyezik az ízléssel, vagy a rendezés zeneileg nem igazolható instrukciókat erőltet. A végső megvalósításban ott áll az énekes a színpadon és azt kell tennie, amit heteken-hónapokon át begyakoroltattak vele, noha meglehet, minden idegszála berzenkedik ellene. Csak akkor születhet jó produkció, ha a kapott instrukciók nem idegenek az énekes egyéniségétől, ha azok az érzelmein átszűrve

jelenítődnek meg, s ha a karmester, a rendező megbízik benne, hagyja kibontakozni, szabadjára eresztheti képességeit, fantáziáját.

– *Értsem úgy: együtt, de nem alá, hanem mellérendeltségben?*

– Így is fogalmazhatjuk. De csak akkor, ha ebben az egységben legfontosabb a fegyelem. Ferencsik János, Lukács Miklós vagy Mikó András, Békés András mellett elképzelhetetlen volt, hogy valaki hiányozzon, esetleg elkéssen a próbáról. Ma legfeljebb legyintenek ilyenkor. Ahelyett, hogy elgondolkoznának: mennyiben hat ez vissza a többiek magatartására, az előadások színvonalára.

– *Mondana példát az imént hangsúlyozott egységre?*

– Nem biztos, hogy a legjobb példát hozom fel, de nekem meghatározó volt. Az egyik Walkür-előadást Kórody Andrásnak kellett volna vezényelnie. Felment a függöny, lenéztem a karmesterre, meglepődve láttam, hogy Lukács Miklós áll a karmesteri pulpitusnál. Fél pillanatra megdermedtem. Lukács Miklós felmosolygott, tekintete egyszerre biztatott és fegyelmezett. Nyugalom és biztonság áradt szét bennem, mert minden idegszálával a színpadra koncentrált. Korábban soha nem próbáltam vele. Ma is hálával gondolok erre az estére.

– *Három évtizedes múlttal, tapasztalattal miként készül a jövőre?*

– Nem tartozom azok közé, akik, ha elmennek nyugdíjba, azt gondolják: itt a világ vége. A zenével kapcsolatban annyi mindent lehet tenni...

– *Például tanítani.*

– A Szent István Király Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola (mai nevén: Szakgimnázium. A Szerk. megj.) énektanszakán negyedik éve tanítok. Az elmúlt évadban három végzősöm volt, egyikük Grazban, másik a Zeneakadémián, a harmadik pedig a Tanárképző Főiskolán folytatja tanulmányait.

– *Milyen tanácsokkal bocsátotta őket újtjukra?*

– Hitvallásom, hogy a megalapozott, rendszeres és fegyelmezett munka előbb-utóbb megtermi gyümölcsét. De csak akkor, ha egyik félből sem hiányzik az akarat. Ez ösztökélt, hogy magam is beiratkozzam a Tanárképző Főiskolára, befejezése után pedig (van hozzá erőm és lehetőségem is) szeretném elvégezni a Zeneművészeti Főiskolát.

– *Erőre, energiára vall...*

– Nemcsak arra, elkötelezettségre is. Az évek múlásával egyre inkább érzem a szeretet fontosságát. Azt, hogy a szeretet csodákra képes. Az ember körültekint, inkább az ellenkezőjét, a gyűlölet terjedését tapasztalja... Ki ne tudná: a szeretet épít, a gyűlölet rombol.

– *Itt van rá mindjárt egy operapélda: Borisz Godunov Sujszkija legújabb szerepe.*

– Korábban Grigorijt énekeltem. Az sem volt éppen Hattyúlovag, de korántsem olyan ravasz és kétszínű, mint Sujszkij. Szívesen vállaltam, mert kevés színpadi jelenléte ezer megformálási lehetőséget kínál. Ez a színház! A színház, amelyben mindig jól érzem magam. A színpad az a hely, ahol a legkritikusabb magánéleti problémáimat is elfelejtem. Mint minden művésznek, nekem is szükségem van egy olyan biztos társra, aki segíti, eligazítja, keményen, jó szándékkal bírálja hibáimat. Az elmúlt években erre a valakire rátaláltam, kiegyensúlyozott, boldog ember vagyok!

– *Van, amit megbánt az életében, amit másképp tenne?*

– Talán a névváltoztatást, amikor a Horváthból Hormai-Horváth, majd Hormai József lettem. A közönségnek minden változásnál újra meg kellett tanulnia a nevemet, mindannyiszor kicsit felejtődött az az énekes, akit Horváth Jóskaként már egyszer megismertek...

– *2000-ben lesz a negyedszázados operai jubileuma. Remélhetőleg az ünnepelés sem marad el. Szíve szerint mit alakítana jubileumi estjén?*

– Bánk bánt!

Bánk bán szerepében a Tiborcot alakító Tóth Jánossal

Mátai Györgyi

Hormai József
(forrás: Operaház Emléktára)

Kodály Zoltán: Székely fonó (r.: Békés András, 1982)
Hormai József (A legény), Kalmár Magda (A leány)
(forrás: Operaház Emléktára)

Richard Wagner: A bolygó hollandi (r.: Ács János, 1988)
 Hormai József (Erik), Misura Zsuzsa (Senta)
 (forrás: Operaház Emléktára)

W. A. Mozart: A varázsfuvola (r.: Mikó András, 1976)
 Hormai József (Tamino), Polgár László (Sarastro), Sudlik Mária (Pamina)
 (forrás: Operaház Emléktára)

Hormai József (középen),
és szeretett pályatársai közül Szenthelyi Krisztián, Barna Júlia, Iván Ildikó és Ötvös Csilla